

Nosaltres Fem el Nostre Paisatge: un projecte educatiu i de sensibilització

Nataša Bratina Jurkovič

Els darrers anys, l'Associació Eslovena de Paisatgistes ha percebut que, des d'aquesta professió, s'ha fet molta feina en els àmbits de la recerca, l'avaluació del paisatge i la planificació territorial i, en canvi, això no ha estat així en l'educació i la sensibilització de la població en relació amb la importància del paisatge. Per intentar canviar aquesta tendència, l'any 2004 es va posar en marxa el projecte Nosaltres Fem el Nostre Paisatge (We are Making our Landscape), que incloïa diverses activitats i esdeveniments.

El projecte Nosaltres Fem el Nostre Paisatge va néixer amb la voluntat de difondre el concepte de *paisatge* a la població i, al mateix temps, donar a conèixer els valors i els canvis dels paisatges eslovens. La idea del projecte era aplicar l'article 6 del Conveni europeu del paisatge, que diu que cal comprometre's "a fer créixer entre la societat civil, les organitzacions privades i les autoritats públiques la sensibilització sobre el valor dels paisatges, el seu paper i la transformació que pateixen".

Objectius del projecte

El desenvolupament econòmic i social té una plasmació en l'aspecte del paisatge, influeix en la seva transformació. Atès que no es poden aturar els canvis en els paisatges, cal afrontar-los de manera minuciosa i creativa. Per tal de gestionar i planificar creativament els paisatges eslovens, és vital que tant els professionals i els experts en paisatge com la població en general hi estiguin familiaritzats. Cal tenir en compte que les característiques visuals del paisatge depenen de les imatges mentals que la societat en té, ja que les imatges mentals influeixen en la relació de la població amb el paisatge i, per tant, en les actuacions sobre aquest paisatge. Així doncs, en bona part, la qualitat del paisatge depèn dels processos de desenvolupament, però també de la voluntat de les persones de prendre decisions sobre l'evolució futura del territori i sobre el destí del patrimoni paisatgístic propi.

Amb el projecte Nosaltres Fem el Nostre Paisatge, es pretenia fomentar la percepció de l'entorn quotidià per part de nens i adults, com també incrementar-ne la sensibilització pel que fa a la qualitat del paisatge.

L'objectiu final era aconseguir que, des de la primera infància, la població desenvolupés una relació amb l'entorn, l'espai físic i el paisatge basada en una informació adequada.

El projecte també pretenia sensibilitzar la societat que, abans d'intervenir en el paisatge, és necessari tenir en compte els valors del paisatge i la importància que li atorga la població. En aquest procés cal considerar les últimes fites assolides en aquest camp i els objectius del Conveni europeu del paisatge que, en el cas d'Eslovènia, va entrar en vigor el mes de març del 2004. Per assolir aquests objectius, el projecte es va centrar en la formació dels pedagogs, els mestres, els nens, els pares i la població en general. Amb un títol suggeridor com és *Nosaltres Fem el Nostre Paisatge*, s'intentava expressar que l'actitud i la manera de viure de totes les persones que habiten en un entorn determinat influeixen en l'estat del paisatge i que, per tant, tots contribuïm a crear el nostre paisatge quotidià.

Activitats en el marc del projecte *Nosaltres Fem el Nostre Paisatge*

El projecte, que va durar de l'octubre del 2004 al maig del 2005, va consistir en diverses activitats i esdeveniments, com per exemple el disseny d'una sèrie de pòsters sobre els paisatges eslovens, un seminari que incloïa un taller d'un dia de durada, la publicació del material obtingut al taller esmentat, un concurs d'art i de fotografia amb una exposició de les obres seleccionades, i, finalment, la presentació del projecte al congrés internacional Paisatge i Societat, celebrat a Ljubljana l'11 i el 12 de maig del 2006. Tot el projecte va ser desplegat per l'Associació Eslovena de Paisatgistes, en col·laboració amb el Departament de Paisatgisme de la Facultat de Biotècnica de la Universitat de Ljubljana i amb el suport financer del Ministeri de Medi Ambient i Planificació d'Eslovènia i de diversos patrocinadors.

Publicació de la sèrie de cinc pòsters “Paisatges eslovens”

Els cinc pòsters estaven inspirats en el projecte de recerca *Distribució regional dels tipus de paisatge a Eslovènia* (1998), en el qual es definien cinc regions diferents al país segons el tipus de paisatge. Cada pòster presentava una d'aquestes regions amb les fotografies més característiques del tipus de

paisatge corresponent. A més, les fotografies anaven acompanyades d'una breu descripció del tipus de paisatge i cada pòster contenia una explicació detallada dels conceptes de *paisatge*, *paisatge cultural eslovè* i *paisatge excepcional*. L'objectiu d'aquesta iniciativa era contribuir a la familiarització de la població amb el concepte de *paisatge* i en concret amb els paisatges eslovens. La sèrie de cinc pòsters es va publicar l'octubre del 2004 en una edició de 500 còpies per pòster.

Imatge 1. Es va convocar un concurs en el qual els infants havien de representar el paisatge propi mitjançant el dibuix, la pintura, la fotografia o l'elaboració d'una maqueta.

Seminari i taller del projecte Nosaltres Fem el Nostre Paisatge

El novembre del 2004 es va celebrar a Ljubljana un seminari acompanyat d'un taller de presentació del projecte per a professors de primària i educació infantil i altres persones interessades en la gestió del paisatge. El taller, al qual van assistir 50 participants (la majoria professors de primària), es va centrar en qüestions com ara l'aparició de la noció de *paisatge*, el paper dels paisatgistes en la societat i com percebre, analitzar i modelar el paisatge. Els

participants van debatre activament els temes que se'ls presentaven i van fer suggeriments d'allò més interessants sobre altres maneres de difondre el coneixement.

La publicació realitzada amb motiu de a la celebració del taller de Nosaltres Fem el Nostre Paisatge, apareguda el novembre del 2004, es va elaborar pensant en el públic general i, especialment, en els agents educatius, com per exemple professors, educadors i pares. L'objectiu era que fos una eina didàctica per a les matèries relacionades amb les ciències naturals, el medi ambient i l'art als centres d'educació infantil i primària. La publicació conté la presentació del projecte Nosaltres Fem el Nostre Paisatge, una definició del concepte de *paisatge*, com també del *paisatge cultural* i *natural*, una presentació del Conveni europeu del paisatge, una descripció del projecte de recerca *Distribució regional dels tipus de paisatge a Eslovènia*, informació sobre la percepció del paisatge i sobre els valors del paisatge, una anàlisi del paisatge en el cas de la zona càrstica de Radensko Polje i informació sobre la representació del paisatge. La publicació, que es pot demanar a l'Associació Eslovena de Paisatgistes, es va llançar en una edició de 150 còpies.

Concurs i exposició de dibuixos i fotografies

El concurs de dibuixos i fotografies sobre la gestió del paisatge, que va tenir lloc entre novembre i desembre del 2004, tenia una finalitat educativa i de sensibilització i anava destinat a nens amb una edat compresa entre els quatre i els quinze anys. El concurs consistia a observar el propi paisatge i representar-ne les imatges característiques mitjançant el dibuix, la pintura, la fotografia o l'elaboració d'una maqueta. Així doncs, es va demanar als nens que captessin situacions concretes o elements concrets característics del seu paisatge.

La campanya de difusió del concurs va incloure anuncis al lloc web de l'Associació Eslovena de Paisatgistes i als mitjans de comunicació, com també un enviament de la informació corresponent a tots els centres d'educació infantil i primària d'Eslovènia.

En el concurs hi van participar 90 escoles de primària i 43 centres d'educació infantil. S'hi van presentar 1.029 obres: 797 dibuixos i pintures, 22 maquetes i 210 fotografies. Les obres es van dividir en les catego-

ries següents per grups d'edat i tècniques: grup A, de quatre a sis anys, que van aportar 343 dibuixos i pintures, 37 fotografies i 7 maquetes; grup B, de set a deu anys, que van aportar 258 dibuixos i pintures, 15 fotografies i 5 maquetes, i, finalment, grup C, d'onze a quinze anys, que van aportar 196 dibuixos i pintures, 158 fotografies i 9 maquetes. Els motius o temes de la majoria de les obres eren els paisatges naturals i culturals, la ciutat i els paisatges urbans, els patrons del paisatge (a vegades presentats de manera abstracta), els nens i els patis de les escoles, els jardins privats, elements concrets del paisatge (arbres, flors, cases, molins) i, òbviament, les persones i els animals com a elements del paisatge.

El jurat d'experts estava format per deu persones que representaven el Departament de Paisatge de la Universitat de Ljubljana i per paisatgistes membres de l'Associació Eslovena de Paisatgistes. Els criteris de selecció van ser els següents: creativitat, innovació, llegibilitat, missatge transmès i composició (proporcions, jerarquia, ritme, contrast, èmfasi i articulació dels elements estructurals). Es van premiar 95 obres, 63 per obres individuals, 19 per obres en grup i 13 premis especials per a grups. Aquests premis especials es van concedir per la realització d'obres destacades, la unitat de les obres col·lectives, l'ús de mètodes de treball innovadors i, en altres casos, la presentació exhaustiva del mètode com a projecte per part del grup. Val a dir que els premis van rebre el patrocini de les autoritats locals i nacionals, museus, editorials, llibreries, empreses d'horticultura i empreses relacionades amb la planificació del paisatge.

El concurs va culminar amb una exposició de les millors obres seleccionades i la cerimònia de lliurament de premis a nens, professors i pares, celebrada al Museu Tècnic d'Eslovènia, a Bistra, el 27 de maig de 2005. L'exposició es va poder veure en l'esmentat museu de maig del 2005 a febrer del 2006.

Presentació del projecte en la IV Trobada dels Tallers per a l'Aplicació del Conveni Europeu del Paisatge

El projecte Nosaltres Fem el Nostre Paisatge es va presentar amb motiu de la IV Trobada dels Tallers per a l'Aplicació del Conveni Europeu del Paisatge, celebrada a Ljubljana els dies 11 i 12 de maig del 2006. En el transcurs del congrés, es va organitzar una exposició al castell de Ljubljana de les

millors obres seleccionades durant el concurs esmentat. Simultàniament, es va publicar un fullet dedicat al projecte i, sobretot, als seus resultats, que es va fer arribar a totes les escoles de primària i centres educatius d'Eslovènia, com també a tots els participants en la implementació del projecte i als mitjans de comunicació.

A tall de conclusió

En bona part, un adequat desenvolupament del paisatge depèn del coneixement i la sensibilització de la societat respecte a la importància del paisatge. Per tant, és cabdal que l'educació sobre el paisatge i el seu paper en la vida quotidiana siguin presents en les diferents etapes educatives. El projecte Nosaltres Fem el Nostre Paisatge desplegat a Eslovènia pot servir de model per a aquest tipus de programes educatius i de sensibilització.

Nosaltres Fem el Nostre Paisatge va ser concebut amb múltiples dimensions i objectius. El projecte va gaudir d'un gran èxit i reconeixement a Eslovènia pel fet d'estar basat en la creativitat així com en la voluntat de promoure que nens i educadors reflexionessin sobre els valors del paisatge i sobre la qualitat de vida del seu entorn quotidià. La principal finalitat del projecte va ser conscienciar la població que al seu voltant, al lloc on vivien, hi havia paisatges bells i agradables de visitar, on la gent se socialitzava, jugava i descansava.

Investigar sobre l'entorn, pensar-hi, observar els paisatges i provar de dibuixar-los, pintar-los, fotografiar-los o representar-los per mitjà d'una maqueta van ser fites molt importants per als nens participants en el projecte. Van debatre el contingut dels seus treballs amb els educadors i se'ls va animar a sortir a la natura, a recórrer el seu entorn, a fi de conscienciar-los que els seus paisatges eren, per a ells, els més importants i valuosos. Se'ls volia transmetre el missatge que a tot arreu es poden trobar paisatges especials, agradables, únics i, per tant, extraordinaris per als seus habitants.

Els agents educatius (professors, educadors i pares) es van engrescar molt amb el projecte i la seva execució. En el debat i l'enquesta duts a terme posteriorment, van manifestar el desig que en el currículum escolar hi hagués altres continguts similars en què els nens poguessin parlar de

Imatge 2. El concurs i l'exposició van ajudar a incrementar la conscienciació dels alumnes sobre el fet que l'actitud i les accions de les persones que viuen en un territori n'influencien l'estat i l'aparença i contribueixen a la creació del paisatge quotidià.

valors tot desenvolupant la creativitat, i van argumentar que als professors sovint els falta temps per afegir nous continguts a l'hora de tractar les matèries obligatòries. Per aquest motiu, aquest tipus de projectes educatius que en promouen la implementació als centres d'educació primària i infantil són molt benvinguts.

El format de concurs va resultar molt adient per als nens, atès que la competitivitat els va motivar per millorar les seves creacions. Alhora, el projecte els va permetre aprendre sobre el paisatge i els va portar a reflexionar sobre el tema concret que apareixia després reflectit a les seves creacions. El resultat final, l'exposició de tots els treballs i el lliurament d'un premi davant d'un públic més ampli, va ser en general molt positiu per als nens. Els va fer molta il·lusió veure la feina pròpia exposada i tenir l'oportunitat de valorar la dels altres. Tant nens com educadors van rebre un premi per haver participat en el projecte, cosa que va generar moltes cares de felicitat en l'acte de lliurament dels guardons. Alguns dels participants van expressar la seva satisfacció per haver pogut desenvolupar una idea pròpia

amb total llibertat, i tots es van mostrar disposats a participar novament en projectes similars. Per als impulsors de la iniciativa, va ser especialment satisfactori haver-la pogut portar a terme, i encara més amb un èxit que va superar les expectatives.

Cal remarcar el fet que, amb aquest projecte, les generacions més joves van aprendre sobre el paisatge, la seva importància i els seus valors, cosa que coincideix amb un dels objectius del Conveni europeu del paisatge. A més, Nosaltres Fem el Nostre Paisatge va ajudar a incrementar la conscienciació ciutadana sobre el fet que tots els que viuen en un determinat territori n'influencien l'estat i l'aparença amb l'actitud i les accions pròpies, i contribueixen així a la creació dels paisatges propis, de l'entorn vital quotidià. Els participants en el projecte també van prendre consciència del fet que un espai de qualitat i uns paisatges ben preservats i dotats de nombrosos elements naturals i culturals constitueixen un recurs important i finit. Si es deixen perdre paisatges de gran valor a causa de la pressió excessiva d'alguns sectors econòmics, es perden per sempre més, ja que

Imatge 3. Algunes de les maquetes presentades al concurs.

són irremplaçables, i aquesta desaparició comporta també un empitjorament de la qualitat de vida.

Els nous coneixements aportats per aquest projecte esdevindran clau quan en el futur aquests nens participin en processos de participació pública per decidir sobre la protecció i l'evolució dels paisatges, sobre el seu entorn quotidià. Una participació ciutadana eficaç només és possible si la població ha rebut la informació i l'educació adequades, i aquest esforç de formació i conscienciació és especialment reeixit quan s'inicia des dels primers cicles escolars, amb iniciatives com Nosaltres Fem el Nostre Paisatge.

Referències bibliogràfiques

BRATINA Jurkovič, Nataša (2007). "Activities of the Slovenian Association of Landscape architects in education and professional public, awareness-raising and presentation of the project "we are Making our Landscape", dins *Fourth Meeting of the Workshops for the Implementation of the European Landscape Convention, Ljubljana, 11-13. Maig de 2006*. Estrasburg: Consell d'Europa, p. 305-312.

CONSELL D'EUROPA (2000). *Conveni europeu del paisatge* [en línia]. <http://www.mma.es/secciones/desarrollo_territorial/paisaje_dt/convenio_paisaje/pdf/cep_catala.pdf> [consulta: 07.10.2009].

DRUŠTVO KRAJINSKIH ARHITEKTOV SLOVENIJE. *Projects: Mi urejamo krajino - We are Making our Landscape* [en línia]. <<http://www.dkas.si>> [consulta: 16.11.2010].